

สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

คนไทยอ่านและใช้เวลาอ่านเพิ่มขึ้น แต่เด็กวัยเรียนยังมีปัญหาอ่านไม่ออกและขาดทักษะด้านการอ่าน

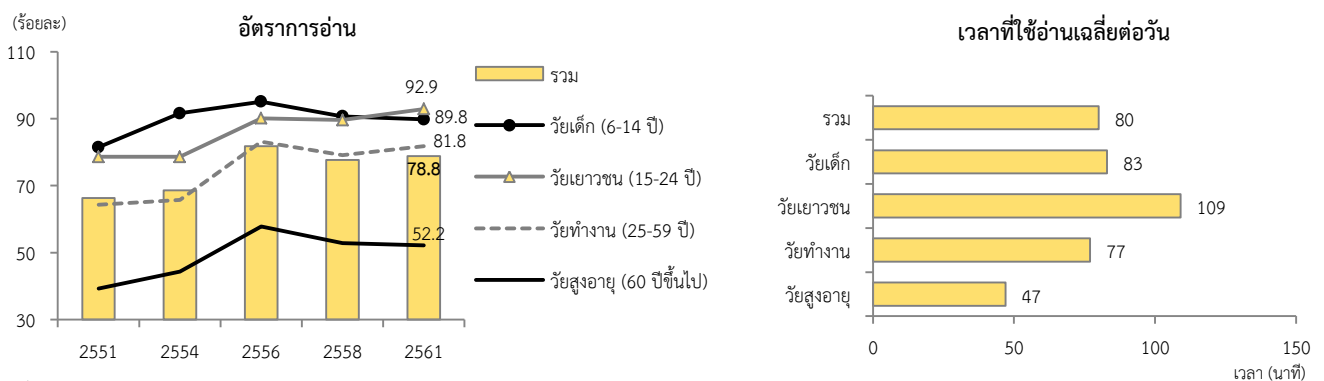
“

คนไทยอ่านและใช้เวลาอ่านเพิ่มขึ้น แต่ยังขาดทักษะด้านการอ่าน ขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่าน

”

การอ่านถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของคน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เป็นบ่อเกิดแห่งองค์ความรู้ต่างๆ รวมทั้งเป็นกลไกในการพัฒนาการเรียนรู้ การคิดอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับคนทุกระดับและทุกช่วงวัย แม้ว่าที่ผ่านมาคนไทยจะมีแนวโน้มการอ่านและใช้เวลาในการอ่านเพิ่มมากขึ้นแต่ยังขาดทักษะในการอ่านอย่างเข้าใจ ขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่าน และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียพบว่าคนไทยยังมีทักษะการอ่าน และอัตราการอ่านออกเขียนได้ด้อยกว่าประเทศอื่น ซึ่งจำเป็นต้องเร่งแก้ไขเพื่อพัฒนาศักยภาพคนให้พร้อมเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยการวางรากฐานให้เกิดนิสัยรักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้มีพัฒนาการในการเรียนรู้ที่ดีต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต

แผนภาพ 19 อัตราการอ่านของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป และเวลาที่ใช้อ่านเฉลี่ยต่อวัน จำแนกตามกลุ่มอายุ

ที่มา: การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ จากการสำรวจการอ่านของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าคนไทยมีแนวโน้มการอ่านและระยะเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น โดยในปี 2561 คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่อ่านมีประมาณ 49.7 ล้านคน คิดเป็นอัตราการอ่านร้อยละ 78.8 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 77.7 ในปี 2558 และใช้ระยะเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ย 66 นาทีต่อวันในปี 2558 เป็น 80 นาทีต่อวันในปี 2561 โดยร้อยละ 88.0 อ่านหนังสือ และร้อยละ 75.4 อ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากทำให้มีช่องทางการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ได้ง่ายและสะดวกขึ้น สามารถอ่านหรือเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

อย่างไรก็ตาม แม้โดยภาพรวมการอ่านของคนไทยจะดีขึ้นทั้งในแง่จำนวนคนอ่านและเวลาที่ใช้ในการอ่าน แต่ยังมีประเด็นที่ต้องเร่งแก้ไข ดังนี้

1. **ประชากร 13.7 ล้านคนไม่อ่าน** เหตุผลสำคัญที่ไม่อ่านสูงสุดคือ ร้อยละ 30.3 ชอบดูโทรทัศน์ รองลงมาร้อยละ 25.2 ไม่ชอบหรือไม่สนใจ ร้อยละ 25.0 อ่านหนังสือไม่ออก และร้อยละ 20.0 ไม่มีเวลาอ่าน โดยในกลุ่มเยาวชนและวัยทำงาน มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ชอบหรือไม่สนใจอ่านสูงมากคือ ร้อยละ 34.9 และ 32.8 ตามลำดับ สะท้อนว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2. **เด็กเล็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ประมาณ 1.1 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.8 ไม่ได้อ่าน** เพราะถูกมองว่าเด็กเกินไป และ 1.45 แสนคน อ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพียงอย่างเดียว ซึ่งจำเป็นต้องรณรงค์ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับพ่อแม่และสังคมให้มากขึ้น เนื่องจากการส่งเสริมการอ่านแก่เด็กที่เหมาะสมตามพัฒนาการ จะช่วยสนับสนุนให้เด็กเล็กก่อนวัยเรียนมีโอกาสได้อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น และมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่เผยให้เห็นว่าการปล่อยให้เด็กอยู่กับสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากเกินไปอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงหลายด้านโดยเฉพาะต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้

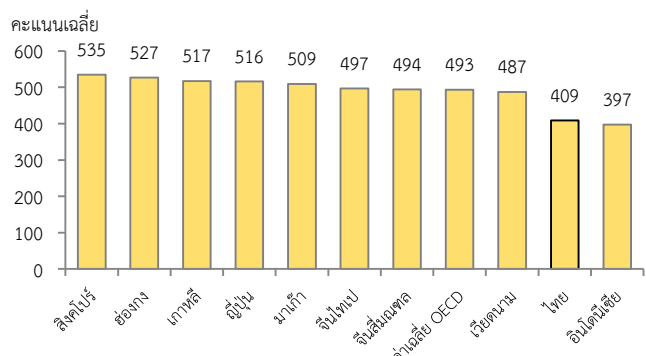
3. **เด็กวัยเรียนอายุ 6-14 ปี ประมาณ 5.1 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.3 ยังมีปัญหาอ่านไม่ออกและอ่านไม่คล่อง** สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีปัญหาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ทั้งในด้านหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน รวมถึงสภาพแวดล้อมของตัวเด็กเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด

4. **เด็กไทยยังขาดทักษะการอ่าน** จากการประเมินความสามารถในการอ่านในกลุ่มนักเรียนอายุ 15 ปี ของ PISA จากผลการประเมิน PISA 2000 จนถึง PISA 2015 พบว่านักเรียนไทยยังมีปัญหาเรื่องทักษะการอ่าน โดยในปี 2015 มีคะแนนเฉลี่ยที่ 409 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ และต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียด้วยกัน ทั้งนี้ มีนักเรียนประมาณครึ่งหนึ่งยังมีระดับการรู้เรื่องการอ่านไม่ถึงระดับพื้นฐานซึ่งถือเป็นกลุ่มเสี่ยงในการที่จะศึกษาต่อและการเป็นแรงงานที่มีคุณค่าของประเทศ และเกือบไม่มีนักเรียนที่มีทักษะการอ่านถึงระดับสูง และจากผลสำรวจอัตราการอ่านออกเขียนได้ขององค์การยูเนสโก ในปี 2558 พบว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 93.98 เป็นอันดับ 7 ในอาเซียน

เกณฑ์การประเมินการอ่านครอบคลุมความสามารถ ดังนี้

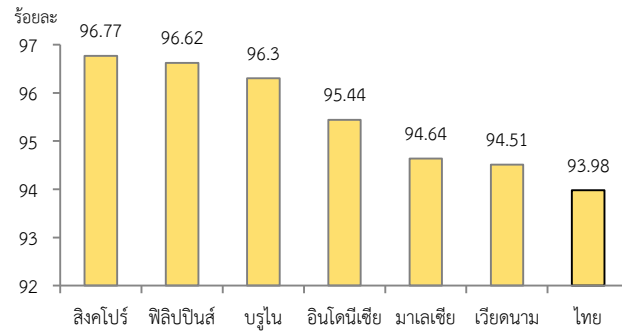
- (1) การเข้าถึงและค้นคืนสาระ (Access and Retrieve) มุ่งเน้นให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในเนื้อเรื่อง
- (2) การบูรณาการและตีความ (Integrate and Interpret) มุ่งเน้นให้ผู้อ่านรู้ถึงความสัมพันธ์ภายในเนื้อเรื่อง และความสัมพันธ์ระหว่างบางส่วนของเนื้อเรื่องที่ต้องมีการตีความ
- (3) การสะท้อนและประเมิน (Reflect and Evaluate) มุ่งเน้นให้ผู้อ่านนำความรู้เบื้องต้นจากภายนอกมาเชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้อ่าน

แผนภาพ 20 คะแนนเฉลี่ยการอ่านนักเรียนไทยเทียบกับเพื่อนบ้านในเอเชีย

ที่มา: PISA 2015

แผนภาพ 21 อัตราการอ่านออกเขียนได้ของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ปี 2558

ที่มา: UNESCO

แนวทางการแก้ปัญหา

1. การบ่มเพาะนิสัยรักการอ่านในครอบครัว มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัว จะช่วยให้เด็กซึมซับนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็ก โดยควรเริ่มตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์ เนื่องจากจะช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัสและสร้างวงจรในสมองของลูก และควรกระตุ้นและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการและพื้นฐานในการเรียนรู้ที่ดี

2. การสร้างนิสัยรักการอ่านและส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพในเด็กวัยเรียน ด้วยการสอดแทรกประเด็นการอ่านในหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่าน และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีรูปแบบที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และความชื่นชอบของเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้ความสำคัญในมิติเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่าน ให้สามารถจับประเด็นหรือใจความสำคัญ และคิดวิเคราะห์วิจารณ์ต่อไปได้

3. การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่านและการสร้างนิสัยรักการอ่านของคนทุกช่วงวัย อาทิ การปรับพื้นที่การอ่านให้มีบรรยากาศที่เป็นกันเองมากขึ้นและเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ปลั๊กไฟ WiFi เพื่อตอบสนองต่อการใช้งานของคนในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเป็นภาคีเครือข่ายส่งเสริมการอ่าน การยกระดับและเพิ่มจำนวนแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชน อย่างทั่วถึง ทันสมัย และมีคุณภาพ เพื่อทำให้การอ่านเป็นที่สนใจมากขึ้น การส่งเสริมให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้สร้างสรรค์ตลอดชีวิตเพื่อให้คนทุกกลุ่มวัยสามารถเข้ามาทำกิจกรรมหรือใช้ประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์และเรียนรู้ร่วมกันในหลากหลายรูปแบบ

“การบ่มเพาะนิสัยรักการอ่านในครอบครัว มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวจะช่วยให้เด็กซึมซับนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็ก”